

HÍRMONDÓ

Jelenések Balassiról

1968-ban végeztem el a Főiskolát; Bernáth Aurélhoz jártam. Ez a második olyan munkám, amelyik sok ember számára látható. Az első után azt hittem, hogy - Istenem, de jó volt - még egyszer nekem ilyen nem lesz! És akkor még egy év sem telt el, amikor Finta József, aki ezt az épületet tervezte, azt mondta: ha kérhetne valakit, akkor szeretne engem kérni a Lektorátustól. Ez hihetetlen volt. De a javaslatát elfogadták. Innen indul a történet.

A tervező irodától kaptam egy tervrajzot és akkor kezdtem el gondolkodni, hogyan lehet két falat egységbe befogni. A belsőépítész mondta, hogy a liftház nincs befejezve, és mindenképpen kívánna egy "koronát". Ezt elfogadtam, és arra jutottam, hogy valóban egy "korona" lehet az, amely a liftházat lezárja, de úgy, hogy jelen-

tése is van. No, és hogy Balassi Bálint! Ez olyan végtelen időt nyitott ki a fantáziámban, melyet csodálatosnak találtam, hiszen egy olyan korról lehetett foglalkoznom, ami eddig titokzatos volt. És némiképpen félrevezettek is voltunk, vagyunk e korról kapcsolatban. Izgatató kíváncsisággal lettem tele.

A mű címe: Jelenések Balassiról. A jelenések szó azért pontos találat, mert a Balassiról gyűjtött ismereteimet olyan módon dolgoztam fel, mint amikor az ember egy nyári időszaktól szabadon csak arra emlékszik, ami neki tetsző. A történelmi, művészeti ismereteim alapján elképzeltem őt - megidéztem -, hogy vajon milyen lehetett külsőre, milyen életformában élt, milyen lelki szituációkat élhetett meg. Álmodtam vele valósággal; éjjel-nappal Velem voltam.

A pannó első oldala - a kék - annak a félmógnak-álomnak megfogalmazása, ami az én viszonyom Balassihoz. Nem egy konkrét történelmi képet festettem meg. Balassi megjelenezik egy hajnali-ébredő tájban, de nem egy nyugodt tájban, hanem amiben benne van az összes, az én általam elképzelt középkori szépség, szorongás, vallás, a hitvilágnak minden különössége. Balassit költőként akartam ábrázolni, akinek életében - állandó küzdelem során - az alvilág és csoda egyaránt jelen volt. A mögötte fehér lovon lovagló nő - későbbi követője - az első magyar költőnő, akit úgy hívtak, hogy Petróczi Kata Szidónia. Az alsó mező az én sajátos elképzelésemet mutatja az alvilágról. A felső részen látható vár nem egyik valamelyik vár, hanem: vár-kép. Mert az egész oldalon minden más is átvitt értelemben jelenik meg.

A másik oldalon megpróbáltam Balassi létét, életének lényeges vonatkozásait felsorakoztatni; átlátszó - itt is - a fizikai valóságból a lelki állapotba. Kiinduló pontom volt a felvidéki Zólyom vára: a feltételezés szerinti szülőhely. Balassit katolikusnak keresztelték, és aztán váltott át reformátusnak. A királyi udvarban nőtt fel; csodaemberként figyeltek fel rá; a feljegyzések szerint ő tudta legszebben táncolni az udvarban a magyar táncokat. A nőkért nagyon-nagyon rajongott és ezt fejezi ki a képen a csókolózó pár. A páncélos alak - a rendkívüli sorsot élt - édesapja, aki mellett Báthori István erdélyi fejedelem áll. A fejedelem nem csupán nemzeti kultúránk jeles személyisége, hanem különös módon Balassi életének alakítója is. A költő Báthori udvarába fogolyként került, mégis itt nyílt lehetősége a tanulásra, és valószínűleg itt kezdte írni első verseit is. A harmadik alak - a testi, illetve szellemi atyja mellett - Jézus Krisztus, szintén valóságként volt jelen Balassi világában.

Mindkét oldal felett szobor-alakok is láthatók. Ezt kísérletként gondoltam el, mert azt szerettem volna, hogy legyen olyan különlegesség is, amit én találtam ki: hogy a kép és a szobrok együtt, egyszerre tudjanak élni. A két, képek fölötti figura jelképes is: az egyik a hajnal, a másik a naplemente lánya.

A vers szövege a könyvtár miatt van elsősorban, de egyúttal ez azt is elősegíti, hogy a néző, az olvasó kapcsolatot tudjon teremteni Balassival, akiről az egész mű szól.

Elmondta: Péterfy Gizella. (Rövidített szöveg.)

A TELEKI CSALÁD

200 éve született ifj. Teleki József, Erdély kormányzója, történetíró.

Az országos politikában a 16. sz. második felében tűnt fel a Teleki család. Tevékenységük színtere ekkor Erdély volt, majd a 18. sz. elején a család egyik ága Magyarországra származott el Erdélyből.

A magyarországi Telekiek birtokai, melyek előnyös házasságok révén óriásira duzzadtak, Nógrád/Szirák/ és Pest/Gyömrő/ megyében terültek el.

Az első, még Erdélyben tevékenykedő nemzedék - Teleki Mihály /1643-1690/ és ifj. Teleki Mihály /1671-? 1720/ - szoros szálal kötődtek a török kiűzését követő függetlenségi törekvésekhez, Erdély kuruckori történetéhez.

A következő nemzedék jeles képviselője Teleki József /1738-1796/, aki Bazelben és Leydenben végezte az egyetemi tanulmányait, melyek során Rousseaut is felkereste.

A Királyfalvi Roth családba való beházasodását követően a Teleki család a Nógrád megyei Szirákon földbirtokhoz jutott. A család azonban nem sok időt töltött Szirákon, inkább Pesten, majd Gyömrőn éltek. Teleki József figyelme - hivatali munkája mellett - nem lankadt a művelődés kérdései iránt sem. Eszmerendszerében az 1790-es években még a Habsburg-ellenesség a mérvadó, a francia forradalom bukásakor azonban fokozatosan közeledett az udvarhoz. Fia, Teleki László /1764-1821/, hivatalnokként, egyházi tisztségviselőként verseket, értekezéseket írt. Az Erdélyi Magyar Nyelvművelő Társaság munká-

ÉVFORDULÓ

latainak részeseként 1816-ban, Kazinczy Ferenc kérésére, összefoglalta gondolatait a magyar nyelvvelésről, toleráns szellemben szólva a nemzetiségi kérdéssről. Édesapja gyűjtőszemélyét folytatta - Teleki József egykor megvette és kiegészítette Cornides Dániel könyvtárát. A hagyatékot ifj. Teleki József /történetíró /1790-1855/ átadta a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának.

Másik fia, ifj. Teleki László /1811-1861/, már valóban sok szállal kötődött Nógrád megyéhez s Szirákhöz. 1821-22-ben kelt gyermekkori naplójában, "Latzika jegyzőkönyvében", írt a sziráki kastély életéről, a tanárokról, a vendégekkel tett kirándulásokról.

Testvéréhez, Augusztához, írt későbbi leveleiben is gyakran emlegeti a béri hegyet, a kastély körüli parkot, a gyermekkor élményeit.

Kegyenc című szomorújátékának megírását követően figyelme egyre inkább a politika felé fordult. Fiatal politikusként többször fel lépett a megyei közgyűléseken. Neki is köszönhető, hogy a 40-es évek első felében a liberális nemesség kivívta a "Dicső Nógrád" jelzöt.

Az 1843-44. évi országgyűlés főrendi ellenzékének kiemelkedő alakja, 1844-ben a Védegyelet alelnöke volt. 1848. augusztus 29-én kapta meg követi megbízólevelét Batthyány Lajos miniszterelnöktől Párizsba, ahonnan csak 13 év múlva tért vissza.

Hazatérve ígéretet tett I. Ferencz Józsefnek, miszerint tartó-

zkodik a politikától. Ennek ellenére, mint főrend, királyi meghívót kapott az 1861. évi országgyűlésre.

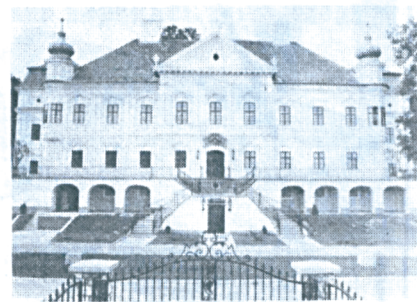
Az országgyűlésen a radikálisabb irányvonalú határozati párt élére állt. Hamarosan azonban rá kellett döbbsennie, hogy az ő elképzelései és táborának eszméi között óriási úr távong. Ugyanis a magyar nemesség nagy része inkább a Habsburgokkal való kiegyezésre törekedett, semmint a forradalom továbbvitelére.

Egy összetört, tépett idegzetű ember vetett véget életének 1861. május 7-ről 8-ra virradó éjszaka.

1861. május 11-én Teleki László földi maradványait Szirákon, a dombtetőn álló kriptában helyezték el.

Az 1985. november 12-13. között Szirákon megrendezett Teleki és kora című történelemtanácskozás Pest és Nógrád megyei résztvevői értékes adalékokkal járultak hozzá a Teleki család szerteágazó történetének földolgozásához.

A Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár állományában a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága által kiadott Teleki és kora című kiadvány mellett számtalan, a Telekiek történetéhez kapcsolódó könyvet talál az érdeklődő olvasó.

Bemutatjuk Nógrádi Képeslapgyűjteményünket

Talán kevesen tudják olvasóink közül, hogy helyismereti gyűjteményünk a könyvek, folyóiratok, térképek, kéziratok mellett egyéb "kincsekkel" is rendelkezik. Ilyen kincs például a képeslevelezőlapgyűjtemény.

A közel nyolcszáz darabot számláló képeslaptárban sok szép felvétel található Nógrád megye településeiről, tájairól. Képeslapjaink között vannak a század első évtizedeiben, a közelebbi múltban és napjainkban készült lapok. Az érdeklődő, búvárkodó olvasó egymás mellett találhatja az egy-egy település régi és új arcát bemutató felvételeket. A lapok segítségével nyomon követhető szűkebb hazánk, Nógrád megye, a községek, városok fejlődése, gyarapodása, változása.

Salgótarján, Fő-utcai részlet
Kiad.: Révay Sándor St. 1926

Képeslapgyűjteményünk a raktárban van elhelyezve. Az érdeklődők kívánságára az egyes településekre vonatkozó anyagot kihozzuk az olvasóterembe. Természetesen - mint a helyismereti gyűjtemény egyéb dokumentumai is - a képeslapok csak helyben használhatók.

Végezetül egy kéréssel fordulunk olvasóinkhoz! Bizonyára sokuk fiókja mélyén lapulnak régi, megyénk községeit, városait, azok egy-egy részletét ábrázoló képeslapok. Kérjük, hozzák el nekünk, mi szívesen megvásároljuk azokat, hogy közkinccsé tehessek a mai és az elkövetkezendő korok olvasói számára.

HÍRMONDÓNK e számától kezdődően bemutatunk néhány régebbi, Salgótarjánt ábrázoló képes levelezőlapot.

Salgótarján, Látkép
Kiad. Dr. Német Dezsőné 1921

MINDSZENT HAVA

Egy ünnep időbeli "kisugárzására" mi sem jellemzőbb, mint, hogy róla nyeri egy tágabb időszak a nevét. Pl. októbert - a novemberi Mindenszentekről - eleink Mindszent havának nevezték.

Október első hete vetőhét, búzahét, a Dunántúlon és az Alföldön sokfelé Ferenc napjának hete volt. Októberben megélnékültek a szőlőhegyek. Az időjárás és a szőlőfajta szerint változott, hogy hol, mikor kezdődött a szüret. Így a Dunántúlon Terézia napján, október 15-én, Miskolc környékén október 18-án, Lukács napján, Tokaj-hegyalján Simon Juda napján, október 28-án tartották. Puskaropogás vagy mozsárdörgés adta meg a jelet a szüret megkezdésére.

A szüret több napig tartó családi munka volt. Akinek nagy volt a szőlője, napszámokat is fogadott. A lányok, asszonyok ollóval vagy gör-

be késsel vágták le a fürtöket. A férfiak gyűjtötték össze az asszonyok tele edényeiből a szőlőt és puttonyokkal, csöbrökkel vitték a nagy kádakba. Fából készült présekben sajtolták ki a mustot a kádakban összegyűjtött szőlőből. Egy-egy kisebb szőlőskert termését a férfiak lábbal taposták ki.

Persze, hogy nem volt ez csendes munka. Közben tréfa, nóta járta. A többnapos nagy munkát aztán a szüreti mulatság zárta le. Mire kiforrt az újbor, kezdődhetek az őszi lakodalmak.

A nagy tavaszi-nyári munkában nem volt ideje a családnak, hogy hosszú vendégeskedésre felkészüljenek. Advent idején és nagybajtban tiltotta az egyház a zajos mulatságokat. Így a szüret utáni hónap, az október volt a házasodás leggyakoribb ideje.

HÍREK

Értesítjük a salgótarjáni fiókkönyvtárak és a városkörnyéki könyvtárak olvasóit, hogy a Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár Ellátóközpontja megjelentette az EZT IS KÉRHETI című kiadványát.

E kiadványból megismerhetik központi raktárunk állományát, s a helyi könyvtárosok segítségével hozzájuthatnak a csak egy-két példányban megvásárolt művekhez.

Zenes könyvtári délutánok

A Liszt Ferenc Kamarakórus részvételével minden hónap első hétfőjén, 17 órai kezdettel, népszerű kórusműveket hallhatnak a zenebarátok. Október 1-jén, a ZENEI VILÁGNAP alkalmából, ünnepi koncertre várjuk kedves olvasóinkat és minden zenekedvelő érdeklődőt.

/A koncert helye: könyvtárunk emeleti előtere/

GYEREKEKNEK

TUDDOD-E?

Mióta piros-fehér-zöld a magyar zászló?

A régi magyar királyi zászló eredeti színe a vörös volt. A honfoglalók zászlórúdja hegyén még a turulmadár lehetett, Szent István uralkodása alatt ezüstkereszt.

Később az Árpád-házi címer piros-fehér csíkjai válnak nemzeti színekké. Ezekhez csak a 16. század közepe táján és a 16. sz. második felében csatlakozik harmadikul a zöld... A "trikolor" a ma is használatos elrendezésben francia hatásra alakult ki a 19. sz. elején. A piros-fehér-zöld színt, mint nemzeti színeinket pedig csak az 1847-48. évi országgyűlésen szentesítették törvényerővel.

(Kíváncsiak Klubja: Válogatás a Rádió műsorából. RTTV. Minerva, Bp. 1978.)

ÜGYES KEZEK

Ügyes vagy? Nem biztos? Győzd meg róla! Szeretsz rajzolni, bábozni, gyöngyöt fűzni? A gyermekkönyvtárban megteheted, csak jelentkezned kell az "ÜGYES KEZEK" szakkörbe, amely kéthetenként tartja foglalkozásait. Gondold meg, és iratkozz fel október 15-ig a gyermekkönyvtáros néninél!

REJTVÉNY

Beküldési határidő: október 20.

Csak a kezdőbetűkkel: csintalan gyermek neve.

A szeptemberi rejtvény helyes megfejtése: SZÉLMALOM

Könyvjutalmat nyertek:

Csák Miléna, Salgótarján, Mező Imre út 25., Lipták Attila Salgótarján, Arany J. út 5., Fazekas Gábor Salgótarján, Arany J. út 9., Kuborczik Norbert, Salgótarján, Lovász J., út 1., Kéri Szabolcs, Salgótarján, Pécskő út 12/B.

ÚJ MAGYAR GYERMEKLAPOK

DÉLUTÁNI VIDEÓ-MATINÉ /gyermekkönyvtár/

3. 15.00
Klasszikus rajzfilmek I.
/amerikai rajzfilm-összeállítás/

10. 15.00
Misi mókus
/magyar bábfilmsorozat, r.: Foky O./

17. 15.00
Klasszikus rajzfilmek II.
/amerikai rajzfilm-összeállítás/

24. 15.00
Vadnyugati mackókaland
/báb-mesefilm, r.: Wilkosz, T./

31. 15.00
Popeye, a tengerész
/amerikai rajzfilm, r.: Fleischer, D./

BALASSI
PÓDLUM

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár és a József Attila Művelődési Központ rendezvényszervezője a Balassi Bálint Megyei Könyvtárban

SZÍNEK ÉS ÉVEK
Bács Ferenc
Jászai-díjas művész zenés estje
*
Siposhegyi Péter:
MIELŐTT
CSILLAG LETTEM
Vaszócki Edit
Hegedűs D. Géza
érdemes művész zenés előadóestje
*
Kalió-Aldobólyi:
EGYEDÜL
Zenés játék Dorján Edit emlékére
Pécsi Ildikó
kiváló művész zenés előadóestje
*
Hasek Mikó:
SVEJK
(VAGYOK)
Mikó István
Jászai-díjas művész zenés előadóestje
*
TARTALÉK ELŐADÁS
MINDEN
CSAK KOMÉDIA
Haumann Péter
Kossuth-díjas érdemes művész
zenés előadóestje

Bérletek: 360,- jegyek 100,- Ft-os áron válthatók a helyszínen és a József Attila Művelődési Központ jegypénztárában
Érdeklődni lehet: Medve Ilona /14-929/ Kojnok Nándor /13-637/

KIÁLLÍTÁS

A Balassi Bálint Asztaltársaság tagjai első, csoportos kiállításon mutatják be műveiket (szobrok, grafikák, fotók, bioképek).

Megnyitó: október 5. 16.00 óra.

Megtekinthető: október 30-ig a könyvtár emeletén.

Október 15-16-án 8 és 16 óra között kiadású kiállítások selejtezett könyveinket.

Egységár: 5.- Ft/db.

A hónap könyve

Az 1848-1849-diki magyar szabadságharc kitünőbb vértanúinak emlékkönyve

A hasonmás kiadásban megjelentetett album - Halász István 1873-as pesti eredetije alapján - az 1848-49-es szabadságharc vértanúinak állít emléket.

A könyv 24 könyvátú arcképet és ugyanannyi életrajzot tartalmaz. A "tisza hazafiúi kegyelet" első megemlékező sorai gróf Batthyány Lajost, az első független felelős magyar miniszterium elnökét tisztelik meg. Őt követik - csoportosítás, rangsorolás nélkül - az utókortól ünnepelt magyar vértanúk portréi.

Az egykori kiadó, Halász István, nem csupán a tizenhárom aradi vértanúról emlékezik. A megidézettek között van báró Mednyánszky László honvédőrnagy, Ormay Norbert ezredes, a királpárti Perényi Zsigmond, aki "csak" aláírta a függetlenségi nyilatkozatot és ezért kötélt általi halálra ítélték, Csányi László országos főkörmánybiztos, Jeszenák János, Nyitra megye főispánja, Szacsvey Imre országgyűlési képviselő - akiket hivatalbeli tevékenységük miatt küldenek vérépadra. Halász István fő célja az volt, hogy az "eddig még jobbára homályban rejtett, ismeretlen adatok nyomán" olyan emlékművet állítson a haza fiainak,

amely "ereklje gyanánt" díszíthet minden magyar otthon. A rövid életrajzok emelkedett stílusa már idegen a ma olvasójától, a több mint száz éves távlatból az eseményeket is tényszerűbben érzékeljük. Az újrakiadás azonban szolgálja, szolgálhatja Halász István eredeti célját: megemlékezni saját történelmünk hőseiről.

Videórajongók, iskolák, intézmények figyelem!

Tudjuk, hogy a National Geographic Társaság a tudományos ismeretterjesztés világszínvonalú műhelye. Intézményünknek két folyóiratuk megvásárlása mellett /- National Geographic Magazin - lelőhelye: olvasóterem, National Geographic World - lelőhelye: gyermekrészleg/ lehetősége nyílt a kiadó gondozásában megjelenő, 51 kazettából álló, ismeretterjesztő filmet tartalmazó videósorozat beszerzésére is.

A magyar nyelvű szinkronnal ellátott, kb. 60 perces filmek többek között földrajzi, biológiai, gazdasági ismereteket nyújtanak az érdeklődők számára.

Íme néhány a sorozat címei közül: Az éjszaka különös teremtményei, A gorilla, Szeressétek a vonatokat, Arany, Namibia élő homokja, Az erdőszakos föld, A Titanic rejtelméi, A szovjet cirkusz stb.

Beiratkozás és bővebb felvilágosítás az audio-vizuális részleg munkatársainál.

A sorozat filmjeit október 4-től, minden csütörtökön 17 órától láthatják a könyvtár előadótermében. Elsőként vetítésre kerül "A gorilla" c. film.

A kazetták kölcsönözhetőek - ennek feltétele a VIDEÓKLUB-tagság.

A videóklub tagja lehet egyéni olvasó és intézmény, vállalat egyaránt.

Tagsági díj: egyéni olvasóknak 600.- Ft, intézményeknek, vállalatoknak 1000.- Ft.

A befizetett tagsági díjért 15 db kazettát lehet kölcsönözni.

Egy alkalommal maximum 3 kazetta kölcsönözhető.

A kölcsönzés időtartama 3 nap.

Könyvtárunk a tagsági díjakból befolyt összeget a videóállomány gyarapítására, gazdagítására kívánja fordítani.

NYITVATARTÁS KÖLCSÖNZŐ, OLVASÓTEREM AUDIO-VIZUÁLIS RÉSZLEG

Hétfőtől péntekig 10-19
Szombat 9-17

GYERMEKKÖNYVTÁR
Hétfőtől-péntekig 10-18
Szombat 9-17

TELEFONSZÁMAINK
KÖZPONT 14-954
14-929

MELLÉKÁLLOMÁSOK
Általános tájékoztatás 33
Kölcsönzési nyilvántartás 28
Szaktájékoztatás 25
Gyermekkönyvtár 32
Városi módszertan 20

KISCOPORTOK FOGLALKOZÁSAI

ZENEBARÁT KÖR
8. 17.30

Quatermass: I.
PH and the K-GROUP: Flight
Aphrodite's Child: All the seats were occupied
/kiselőadó/

SCI-FI KLUB
30. 17.00
/előadóterem/

B.B. ASZTALTÁRSASÁG
5. 16.00 Kiállítás
19. 16.00 Műhelynap
26. 16.00 Műhelynap
/klub/

HÍRMONDÓ
Kiadja a Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár
Felelős kiadó: Szabó Ernőné mb.ig.
Megjelenik: havonta
HU ISSN 0865-5286
Készült: a BBNMK nyomdaüzemében.